

***PAVIMENT CERÀMIC DE LA CASA
SANJOAN I SOUSA
CINCTORRES***

Autora: Francisca Julian Querol
Maig 2010

ÍNDEX

PRÒLEG	5
1. SITUACIÓ	7
2. NAIXEMENT DE LA CASA SANJOAN	9
2.1. POLO DE BERNABÉ.	10
2.2. SANJOAN.....	12
2.3. JAUME SANJOAN Y POLO.....	13
2.4. FRANCISCO JAVIER SANJOAN I PENARROJA....	14
2.5. JOAQUIN SANJOAN I SOUSA.....	15
2.6. LLIBRE PADRÓ DE CINCTORES 1817	17
3. PAVIMENT	19
3.1. CARACTERÍSTIQUES.....	19
3.2. L' ESCUT HERÀLDIC	20
3.3. FABRICACIÓ.....	20
3.4. AUQUES.....	21
3.5. MATERIA PRIMA.....	23
3.6. RAJOLES VALENCIANES	24
3.7. CATÀLEG.....	25
4. BIBLIOGRAFIA.....	57

PRÒLEG

Un dia assistint a un curs sobre *Historia del Retablo Cerámico*, se'm va despertar la curiositat veient la valuosa tradició ceràmica artística de tota mena que tenim al nostre voltant i que moltes vegades no apreciem. I vaig recordar el paviment ceràmic que hi ha a la casa Santjoans al meu poble, que sempre va ser una incògnita per a mi.

Aquest ha sigut el motiu del meu treball d'investigació. El saber d'on són i com van arribar les rajoles fa més de dos-cents anys, des de les fàbriques a un lloc tant allunyat com Cinctorres.

1. SITUACIÓ

Cinctorres està situat a l'extrem nord de la província de Castelló, és a dir, a l'interior i al nord de la província. El nucli urbà està a 906 metres d'altitud respecte al nivell de la mar i ubicat a les següents coordenades geogràfiques: 40° 35' de latitud nord, 0° 13' de longitud oest, formant part de la comarca dels Ports.

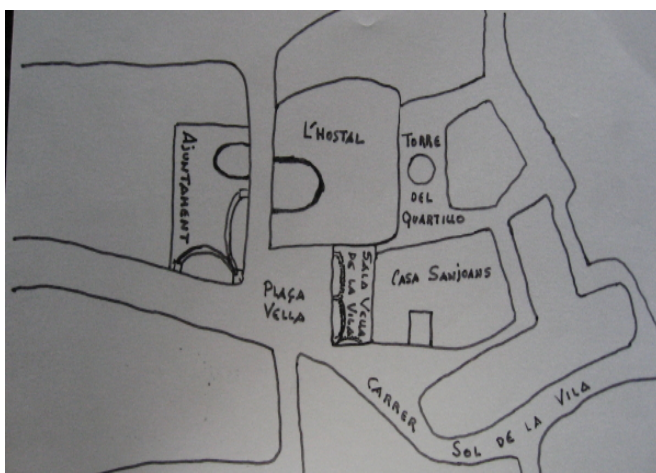

Tot el que jo diga de la història del poble i dels seus habitants, ja està dit amb molta més autoritat i coneixement. Sols cal mirar i llegir els dos volums editats per l'Ajuntament l'any 1999 amb els títols *Cinctorres, volum I* i *Cinctorres, volum II, Els nous temps*, en els quals apareix tota la història del poble i dels seus habitants.

El meu interès, està més centrat amb el paviment del saló principal de la casa palau de Santjoans, no de bades, en la meua infantesa vivíem just a la casa d'enfront i degut als comentaris que feia mon pare dient: «*a la casa de don Vincent (el metge del poble, que vivia en la casa Santjoans) hi ha un saló amb rajoles d'animals que tu no has vist mai*». Fins molts anys després no ho vaig veure, i això va ser visitant l'exposició dels quadres premiats al concurs de pintura, en les festes del poble.

2. NAIXEMENT DE LA CASA SANTJOANS

De totes les places que hi ha al poble de Cincorres, la plaça Vella és la més menuda, però la més important de totes, on estan situats els edificis civils més representatius de la Vila com l'Ajuntament, d'estil aragonès (segons el professor de la Universitat de Castelló Víctor Mínguez, el més pur de la comarca), també l'edifici que ja en documents històrics s'anomena com l'hostal i la casa palau de Santjoans, que fa cantonera amb dita plaça i el carrer Sol de la Vila, o de la Solana. Aquest carrer està orientat direcció est i sud-est, i sobre ell es va formar el poble¹.

La façana de la casa Santjoans és austera, de pedra picada, amb rafels dobles de fusta, d'estil aragonès i planta quadrada.

Damunt de la porta principal hi ha un gran escut de pedra, on s'aprecien les armes de diferents famílies nobles lligades a la història de Cincorres.

També, al voltant de la majestuosa escala de l'interior del palau, es veuen actualment, diversos escuts heràldics, policromats, de famílies que allí han viscut, com Polo de Bernabé, Sanjoan, De Pedro i Penarroja. I coronant tota l'escala donant-li llum directa, una torre quadrada amb coberta de quatre aigües, i en el sostre, dominant tot el conjunt, un escut policromat de forma ovoïdal amb una barreja d'armes familiars molt interessant.

¹ Volum nº 1 Cincorres. Toponímia medieval, Ferran Guardiola. Pag. 199.

El primer habitant: Polo de Bernabé, en la primera meitat del segle XVI fins l'última generació de Sanjoan en 1827.

2.1. *POLO DE BERNABÉ.*

El nom Polo és d'origen francès d'Aquitània, i el Bernabé de la Rioja, on es va engrandir en la defensa del castell de Baquera en el S. XIV. A meitat del S. XV s'uniren, adoptant l'escut d'armes i el nom Polo de Bernabé. Té el solar en Anento, comunitat de Daroca. En aquest lloc està censat Domingo Polo de Bernabé, infantó l'any 1505.

No sabem en quina data ni com va arribar a Cincorres Jaime Domingo Polo de Bernabé, ni quan s'uní en matrimoni amb Gerònima Montargull, natural de Cincorres, on viuran ells i els seus descendents, que amb el temps s'escampen per diferents llocs com ara Mosquerola (Terol) i també a Vistabella (Castelló).

El cognom Montargull és important doncs en el Llibre Memorial de 1534. Johan Montargull és Justícia i en el Memorial de 1545 apareix com Jurat.

Arxiu Històric de Cinctorres: *Llibre Memorial de lo loh de Cinctorres del quitament del moble y dels vehins de dot loh que an quitat aquell y dels censats que dita Universitat te segons en ell poren clarament veure 1534.*²

El consell està compost per Johan Montargull com a menor justícia, Berthomeu Costa com a jurat i Johan Valles també com a jurat. En total 33 veïns.

En aquest mateix document es veu per primera vegada el cognom Polo. En el lloc nº 27 trobem Antoni Polo.

En el Llibre Capatró de les peytes³ de 1581 també Antoni Polo Cabrera.⁴

En les peytes de 1598 els germans, Joan, Miguel, i Jaume Polo Cabrera.⁵

² Llibre Memorial. Arxiu Històric de Cinctorres. Característiques. Data 1534. Original. Llibre. 75 fulls. Paper 290x240 mm. Cobertes de pergamí. En aquest llibre estan documentats els trenta membres del consell, els dos jurats i un justícia.

³ Arxiu Històric de Cinctorres. Capatró de peytes. Llibre de comptes any 1745, on están detallats els comptes i la quantitat que es paga. Paregut a l'actual contribució i un lloc on están detallats càrrecs i finques dels veïns.

⁴ Volum nº 1. Cinctorres. Toponímia. Ferran Guardiola. Pag. 220.

També en el Llibre Memorial de l'any 1534 Jaume Polo menor, està inscrit com clavari, encarregat dels comptes i de cobrar a diferents veïns la quantitat de lliures citades, en concepte d'impostos, amb data 1627.

Antoni Polo de Jaume peyta en 1640.

També la viuda d'Antoni Polo en data 1640.

L'any 1672 peyta Jaume Polo d'Antoni.

No tinc la seguretat que tots els Polo estan emparentats, però són un testimoni en els documents citats.

2.2. *SANTJOAN*

En el següent document històric es veu el cognom Santjoan.

La torre del Quartillo que compra el primer Sanjoan, es creu que era un dels llocs més importants, i una torre de defensa d'origen àrab. No sabem quin tipus de penúria hi havia per a vendre'l, com així consta en aquest document.

⁵ Arxiu Històric de Cincorres. Llibre de peytes 1581. Llibre de comptes.

Arxiu Històric de Cinctorres. Llibre de Consells 1677-1712

Torre del Quartillo. Així fonda proposat per li S.Jurat en Cap que Marco Sanjoan donara quinze lliures de la Torre del Quartillo. Y que atesa la penúria li vendria ab dit preu. Y que dit senyors fah resolt que li ven de dite cantitat .

El quartillo. Lo cortillo. És un dels topònims de significat més fosc. Entre altres Cort és sinònim de Casa de la Vila. El Cortillo està situat a la vora del centre administratiu de la vila.

2.3. JAUME SANJOAN Y POLO

Aquest següent escrit ens demostra que els noms Polo i Sanjoan ja estan units, però l'actual casa palau encara no existeix. Les que hereta i declara són més menudes i estan situades al carrer Sol de la Vila, al costat de la Sala Vella de la Vila, un espai que es creu amb porxets i bancs de pedra que enfronta amb l'Ajuntament. En aquest lloc després es construirà la nova casa Sanjoan y desapareix la Sala Vella de la Vila.

Aquest document també és un testimoni de tres generacions de cinctorrans.

Llibre Capatro de les peytes 1745

Unes casses ahon de present habite en lo carrer que baixe de la plasa al Soldevila que en peytes pasades peytave Jaume Polo de Antoni ahon diu que en peytes de Raimundo Grau estaven en tres ittims contiguos..les quals compra lo dit Polo de Jusep Bovil y el peytant les posehix per herencia,y al present afronten ab la sala Vella de la Vila ab dit carrer ab lo carrero que va al forn ab lo dit carrero que va de la plasa al forn ab lo dit forn, ab pati del Cortillo y ab ort y cassa del hostel, y fa de peyta 1345 lliures”6 sous .

Item. La Torre del Cortillo que en peytes pasades pertany a Dº- Francisco de la Gana la cual li ven la Villa a Marco Sanjuan sonpare y enfronten amb lo Cubert del Forn la cassa mateix y amb lo Cortillo y part del portal y fa de peytes 400 lliures .Peyta nº 103.⁶

⁶ Arxiu històric de Cinctorres. Judiciari. Data 1526. Llibre de comptes on està escrit tot el que te relació amb el Consell de Cinctorres i dels seus veïns.

2.4. FRANCISCO JAVIER SANJOAN I PENARROJA

L'escut Penarroja és de Joan Bautista Penarroja, notari de Vilafranca, nomenat cavaller amb dret de vot en les Corts Valencianes, que l'atorga el rei Carlos II el 16 de juliol de 1691.

Ell va ser anomenat per part de les aldees, com Síndic Procurador per aconseguir la separació de Morella.

En la carta pobla de Morella en 1233 es coneix per primera vegada l'existència de les aldees, però es possible que esta estructura ja existirà en temps musulmans.

Després de diversos intents, en 1690 es torna a demanar amb plet la separació. Les aldees son: Castellfort, Catí, Cincorres, El Forcall, La Mata, Olocau, Portell, Vallibona i Vilafranca.

Entre totes recullen “20000 reales de a ocho de plata doble castellana de moneda antigua” que entreguen a la corona i en data 9 de febrer de 1691 es signa la independència i passen a ser viles reials.⁷

⁷ La independència de las aldeas de Morella. José Eixarch Pag. Nº 161. El sistema monetari estava indicat amb lliura, sous i diners. La lliura castellana son 27 sous i quatre diners. El ducat son 21 sous. El real valencià es un sou i mig. El real castellà es un sou

El síndic Penarroja tenia propietats en poble i terme de Cincorres i una filla seua es casa amb un Polo.

Francisco Javier Sanjoan i Penarroja. que ha nascut i viu a Cincorres, es casa amb Dª Ysabel Sousa natural de València.

També esta documentat que el 27 de març de 1763, sent alcalde de Cincorres D. Javier Sanjoan i Penarroja, es va fer el compromís de construir l'actual temple parroquial. Aquest es va beneir el 28 de setembre de 1782 i en 1770 es signa la relació de les confraries existents al poble.

2.5. *JOAQUIN SANJOAN I SOUSA.*

Fill únic del matrimoni Sanjoan i Sousa, Don Joaquin Sanjoan i Sousa es casa amb Dª Maria Joaquina Piquer Zaldua, natural de Morella.

Don Joaquin era Caballero Maestre de lo Real de Ronda i administrador depositari dels comptes de Sant Vito de la parròquia de Cincorres.

Del matrimoni entre Don Joaquin i Dª Joaquina va nèixer el que es creu únic fill, Francisco Javier Miguel Jaume, el 4 de juny de 1803. Aquest va morir sent infant.

L'escut heràldic amb les armes de Sanjoan y Sousa, cognom d'origen portuguès, presideix el saló noble de la casa dels Sanjoan: La figura de San Joan, i els cinc escuts en blau, amb cadascun cinc vessants d'argent ficats en gaiat i també les torres del voltant, es propi del cognom Sousa, portuguès, semblant a l'escut de Portugal, amb la variant d'escuts i vessants amb forma de creu. La llegenda escrita diu, ARMAS DE SANJOAN I SOUSA.

El solat de paviment ceràmic està format per: al centre l'escut heràldic i al voltant figures zoomòrfiques i de flors, fabricades en la segona meitat del S.XVIII

amb 8 diners. El florí d'or son 11 sous però 13 o més a finals del segle. El dobló son 19 sous i 4 diners.

Dit saló es creu que està situat damunt d'on en 1745 era la Sala Vella de la Vila, un espai obert del poble. Actualment és tot un edifici.

A l'entrada de l'actual palau s'aprecien les arcades i els bancs de pedra al voltant, que molt bé poden ser els mateixos que hi havia en la sala vella de la vila. La paret que dóna a la plaça Vella és de maçoneria, diferent a la resta de l'edifici que és de pedra picada. Si et fixes bé, en la façana de pedra i els ràfels de fusta es veu la diferència i s'aprecia l'ampliació del Palau.

2.6. *LLIBRE PADRÓ DE CINCTORRES 1817*

En la casa Sanjuan viven y estan censados Don Juaquin Sanjuan y Sousa , la seua muller D^a maria Juaquina Piquer y Don Juaquin Sanjuan y Peñarroja (tio carnal de Sanjuan i Sousa) y tambien 4 criados.

Actualment en la capella panteó del cementeri de Cincorres estan soterrats:

- Dª Ysabel Sousa de Sanpayo en 19 de març 1817.
- D. Joaquín Sanjoan i Sousa en 3 d'octubre 1825.
- D. Joaquín Sanjoan i Penyarroja en 22 d'abril 1826.
- Dª Joaquina Piquer de Sanjoan 14 de desembre 1827.

En el testament del matrimoni es desprèn que ací s'acaba la família directa dels Sanjoan a Cincorres.

Els seus parents de segon o tercer grau rebien quantiosos béns si complien amb l'obligació d'unir-se en matrimoni amb familiars detallats en el seu testament, amb l'obligació de viure en dita vila

Aquestes condicions no es van complir per part dels hereus, aleshores demanen dispensa al rei Ferran VII e inicien litigi.

La casa Santjoans va passar a ser de propietat privada. Actualment pertany a la Diputació de Castelló, que ha cedit el seu ús a l'Ajuntament de Cincorres.

3. PAVIMENT

3.1. *CARACTERÍSTIQUES*

El paviment ceràmic del saló principal del palau de Santjoans està situat en el primer pis, en la planta noble, dóna a dos carrers, a la plaça Vella i al carrer Sol de la Vila. El solat esta compost per diferents rajoles majòliques, policromades amb diversos motius d'animals, de flors i també imitant mabre amb jaspis de manganesos.

Les rajoles són de sèrie, vol dir, que als comerços hi havien més. No així les rajoles que formen l'escut, aquestes són d'encàrrec.

Format: cada rajola mesura 20,50x20,50 cm. Tot el conjunt 380x830 cm. ocupant la quasi totalitat de la sala.

La quantitat exacta de rajoles policromades amb motius és:

- 331 d'animals diversos.
- 392 de flors, de tres models diferents
- 34 imitant marbre.

Tot el conjunts fins arribar a la paret l'envolta dos rengleres de paviment de fang cuit. Aquest paviment encara es pot veure per totes les cases del poble.

3.2. *L' ESCUT HERÀLDIC*

L'escut policromat, és un rectangle de 3x4 peces. Al seu voltant, com una orla, 18 rajoles imitant marbre de color agrisat amb manganesos i també 24 rajoles de flors, totes iguals, que emmarquen el conjunt. Aquest mesura 140 cm d'ample per 200 cm de llargària.

Al centre del saló està col·locat l'escut de forma rectangular com un retaule, de manera lineal, i la resta del paviment té l'eix diagonal com referència organitzativa.

Les rajoles amb bandes i jaspis de manganesos púrpura, imitant marbre, són idèntiques al retaule de la Trinitat del Museu Nacional de València de l'any 1787, data que es veu en la cartela inferior de dit retaule. També, la Verge dels Desemparats d'Albaida o la de Aielo de Malferit tenen bandes de manganesos idèntiques i la data inscrita és 1788 i 1790. Per aquest motiu es creu que la data de fabricació es la mateixa o almenys molt propera.

3.3. *FABRICACIÓ*

Veient les dates anteriors es pot dir que el paviment de Cinctorres es fabrica l'últim quart del S. XVIII en las *Reales Fábricas de València*, als carrers *Mossèn Femares i de las Barcas*, el propietari de les quals es diu Marcos Aurelio Disdei. Quan aquest mor es fa càrrec de la direcció de la fàbrica Vicente Miralles, primer oficial.

En una nota d'arxiu de la Cofradia de Sant Vito del 20 de desembre de 1815, es veu detallat la quantitat i el preu del paviment, comprat en 1799 en la fàbrica del carrer *de las Barcas*, que es ficarà a la capella de

Sant Vito en l'església de Cincorres. Aleshores el director de dita fàbrica es Vicente Miralles entre 1799 i 1802.

Actualment sols he pogut trobar cinc petits fragments d'aquestes rajoles que hi havien a la capella de Sant Vito en l'església de Cincorres. No es pot apreciar el dibuix complet doncs es veu que formaven part del ramejat que envoltava el conjunt, però si algun dels colors utilitzats en la seua fabricació i la mesura que es de 20 x 20 x 1,50 cm.

Bona part de les rajoles del paviment de la casa Santjoans tenen les mateixes característiques: són de fauna variada, reproduïxen la figura d'un sol animal situat damunt d'una illeta amb la funció de pedestal de la figura, en l'hàbitat de l'espècie representada. El resultat és fauna de cada mig: terrestre, aquàtic i les aus.

3.4. *AUQUES.*

L'auca és una iconografia que pareix tindre l'origen en un joc del S. XVII on hi ha 48 figures encasellades en pergamí. Estan representades el sol, la lluna, les estrelles i els signes del zodíac. També s'anomenen *Aleluyas* on es troben llegendes i diferents temes que de vegades fan el paper de referència històrica i també religiosos de diferents oficis i d'animals diversos.

En el S. XVII - XIX, les fàbriques Valencianes de rajoles inclouen un ampli repertori de motius zoològics de les auques, tenien caràcter didàctic i acadèmic i van utilitzar-ne els pintors ceràmics amb molta freqüència.

De l'auca sol i lluna, editada en València per Agustin Laborda i Campos l'any 1752, hi han varies rajoles com ara: Pavó reial, etc .

L'auca *Animales Terrestres* de Agustin Laborda, que es va editar a València en 1760, és el repertori bàsic de la majoria de la sèrie d'animals. Totes i cadascuna de les figures que hi ha en les 48 vinyetes de dita auca, estan representades en el paviment. El pintor en aquest cas ha millorat el tresat tosc i s'aprecia una gran seguretat amb els diferent dibuixos.

També es va editar en València l'auca *Animales Acuáticos*, per la viuda de Agustin Laborda l'any 1780.

I l'Auca Aves, editada en València, en 1790 per la Viuda de Agustín Laborda.

De totes estes auques, i en algun cas d'anònimes, son els models de les rajoles que hi ha al saló principal de la casa Santjoans i Sousa de Cincorres.

3.5. MATERIA PRIMA

La base de les rajoles és d'argila molt comprimida, d'aquesta manera es perd la màxima quantitat de partícules d'aire, donant-li la forma al bescuit.

La tècnica que es diu majòlica és mil·lenària i consisteix en esmaltar el bescuit. Per a ficar-lo al forn s'utilitzava un aparell amb forma de trípod o base de tres arestes que impedièn que la rajola es pegarà durat la cocció.

El vernís en esta època era estannífer llis, es componia d'una barreja de calcina, arena i sal comú i una quantitat més o menys important de sals sòdiques o potàssiques que cobrien la base fins la primera coccio.

Sobre esta superfície vidriada es decorava amb diversos òxids metàl·lics i es tornava a coure al forn.

Els òxids tradicionals que s'utilitzaven en el segle XVIII eren:

- Òxid de coure.
- Manganesos.
- Cobalt.
- Antimoni.
- Ferro.

Els colors utilitzats en ceràmica en aquesta època són:

- Blau i turquesa amb cobalts.
- Verds càlids i freds amb cobalts i coure.
- Grocs clars i obscurs amb antimoni de plom.
- Taronja clar i ocre amb òxid de ferro.
- Morats i marrons violats amb cobalts i manganesos.
- Negres amb manganesos

Aquest colors s'utilitzaven en totes les manufactures i fàbriques.

Per aconseguir les diferents gammes de colors es feien diferents barreges i pinzellades més o menys aiguades i la temperatura adequada del forn.

3.6. RAJOLES VALENCIANES

Com a rajoles Valencianes denominem únicament i exclusiva les fabricades a la ciutat de València.

Segons un dubtós privilegi immemorial, no més les fàbriques de rajoles de la ciutat tenien el permís i el dret a tallar llenya (argelagues, romer i coscolls) dels montes propers, indispensables per al funcionament del seus forns.

En el Registro de Permisos para la recolección de leña de los montes blancos, apareixen rebuts de compra que atorgaven també permís de tallar llenya als alfarers, tintorers, vidriers i teulers d'altres pobles del voltant però no a cap fàbrica de rajoles fora de la ciutat de València, monopolitzant així la producció.

Hi ha notícies de documents on es demostren que les rajoles de sèrie des del segle XVII fins meitat del XIX que es produeixen en la ciutat en general, s'agrupaven en tres llocs: al nord prop de la Porta de Quart, a l'oest prop de la Porta de Russafa i en el carrer de las Barcas, tots dins del recinte murallat a excepció d'una en Russafa, i no en altres poblacions, com contínuament i errònia es deia, fins i tot actualment.

En aquesta època en Manises es fabricava vaixel·la vidriada i en l'Alcora. des de 1727 les vaixelles i ornaments del Comte d'Aranda.

3.7. *CATÀLEG.*

Les següents rajoles catalogades són una petita mostra entre totes les que hi ha al paviment de la casa palau Santjoans de Cinctorres.

Aquestes lletres es corresponen amb la manera de catalogar les rajoles de la Casa de Santjoans:

[D.]: Denominació. Les denominacions són genèriques i eludeixen a l'organització del dibuix i sistemes d'enllaç.

[M.]: Mesures. Es donen en cm, indicant les dècimes; a les mesures superficials si és poc es fica també el grossor.

[C.]: Color. Es donen els noms convencionals dels pigments i detalls tècnics com el perfilat total o parcial. No es mencionen els fons estannífers perquè són constants en la majoria de les peces catalogades.

[F.]: Fabricació. S'indica la localitat i, si es coneix, la fàbrica d'on procedeixen.

[Cr.]: Cronologia. Es fa de tres maneres; quan es té referència segura d'any de producció; si es suposa pròxim a una data "c" (aproximadament); si s'atribueix a un període, senyalant les dates extremes que es creuen raonablement límits.[Cr.] 1830 c.

[O.]: Ornamentació. És un apartat descriptiu on en ocasions s'inclouen noms convencionals fitomorfs i zoomorfs per raons metodiques.

[L.F.]: Localització i funcions. S'indica ací la població, edifici i funció dels paviments.

[Ob]: Observacions. S'assenyala qualsevol aspecte no previst en els apartats anteriors : A més la referència documental quan estiga.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet sense enllaços.

[M.]: 20,50x20,50 cm.

[C.]: Verd, marró, groc, morat; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790 c

[O.]: Pavó real sobre illeta i rama

[L.F.]: Cinctorres, Casa Santjoans i Sousa paviment saló principal

[Ob.]: Procedeix de l'auca Sol i Lluna, editada en València, per Agustin Laborda 1752.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet sense enllaços.

[M.]: 20,50 x 20,50 cm.

[C.]: Verd clar, groc, taronja, marró; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790c.

[O.]: Vaca sobre illeta diagonal i fulles.

[L.F]:Cinctorres, casa Santjoans i Sousa paviment saló.

[Ob.]: Procedeix de *Auca de Animales terrestres*. D'Agustin Laborda editada en València 1760.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet sense enllaços.

[M.]: 20,50x20,50 cm.

[C.]: Groc, taronja; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790c.

[O.]: Tortuga amb eix diagonal.

[L.F.]: Cinctores casa Santjoans i Sousa, paviment saló principal.

[Ob.]: Procedeix de *Auca con Animales acuáticos* V.d. d'Agustin Laborda, editada en València 1780.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet sense enllaços.

[M.] 20,50x 20,50.

[C.]: Verd, groc, taronja, marró; perfilats amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790c

[O.]: Ovella amb una flor a la boca sobre illeta diagonal amb fulles, rama i vegetació.

[L.F.]: Cinctores, casa Santjoans i Sousa, paviment saló principal

[Ob.]: Procedeix de *Auca de Animals terrestres* d'Agustín Laborda, editada en València 1760.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet, sense enllaços.

[D.]: 20,50 x 20,50.

[C.]: Verd, groc, marró; perfilat amb manganesos.

[F]: València.

[Cr.]: 1790c.

[O.]: Serp sobre illeta fictícia.

[L.F.]: Cinctorres, casa Santjoans i Sousa, paviment saló principal.

[Ob.]: Procedeix de *Auca de Animals terrestres* d'Agustín Laborda, editada en València 1760.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet, sense enllaços.

[M.]: 20,50x20,50.

[C.]: Verd, groc, taronja, marró, negre; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790 c.

[O.]: Cuco amb rama al pic sobre illeta i fulles amb eix diagonal.

[L.F.]: Cinctorres, casa Santjoans i Sousa paviment del saló principal.

[Ob.]: Possiblement el model és d'un auca anònima de meitat s.XVIII:
Rajola quadrada de dibuix complet, sense enllaços.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet, sense enllaços.

[M.]: 20,50 x20,50.

[C.]: Groc, marró, negre; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790.

[O.]: Sargantana

[L.F]: Cíntorres, casa Santjoans i Sousa, paviment ceràmic.

[Ob.]: Procedeix de *Auca de Animals terrestres* d'Agustin Laborda, editada en València 1760.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet, sense enllaços.

[M.] : 20,50 x20,50.

[C.]: Verd, blau, groc, marró; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790.

[O.]: Balena.

[L.F.]: Cincorres casa Santjoans i Sousa paviment ceràmic .

[Ob.]. Procedeix de *Auca de Animals acuaticos* d'Agustin Laborda, editada en València 1780.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet; sense enllaços.

[M.]: 20,50 x 20,50.

[C.]: Verd, groc, marró, taronja, blau; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790 c.

[O.]: Pollastre sobre una pota i damunt d'una illeta amb vegetació i fulles.

[L.F.]: Cinctores, casa palau Santjoans i Sousa paviment ceràmic.

[Ob.]: Possiblement procedeix de l'Auca Sol i lluna, editada en València per Agustín Laborda 1752.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet; sense enllaços.

[M.]: 20,50 x 20,50.

[C.]: Verd clar, groc, marró, negre; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790.

[O.]: Cavall encabritat sobre illeta amb rames, eix diagonal.

[L.F.]: Cincorres casa Santjoans i Sousa, paviment ceràmic.

[Ob.]: Es dubtós d'on procedeix el dibuix, pot ser de tractats de Zoologia o d'Emblemàtica o també de series ornamentals.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet; sense enllaços.

[M.]: 20,50 x 20,50.

[C.]: Verd, groc, blau, marró; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790 c.

[O.]: Caragol sobre il·leta fictícia amb l'eix diagonal.

[L.F.]: Cinctores casa Santjoans i Sousa; paviment ceràmic.

[Ob.]: Procedeix de *Auca de Animals terrestres* d'Agustín Laborda, editada en València 1760.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet; sense enllaços

[M.]: 20,50 x 20,50 cm.

[C.]: Verd clar, groc, marró, negre; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790 c.

[O.]: Galgo amb collar encabritat, sobre illeta en l'eix diagonal.

[L.F.]: Cinctores casa Santjoans i Sousa; paviment del saló principal.

[Ob.]: Procedeix de *Auca de Animals terrestres* d'Agustín Laborda, editada en València 1760.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet; sense enllaços.

[M.]: 20,50 x 20,50 cm.

[C.]: Verd, groc, blau, taronja marró; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790 c.

[O.]: Dromedari sobre illeta fictícia.

[L.F.]: Cinctorres casa palau de Santjoans i Sousa; paviment.

[Ob.]: Procedeix de *Auca de Animals terrestres* d'Agustin Laborda; editada en València 1760.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet; sense enllaços.

[M.]: 20,50 x 20,50 cm.

[C.]: groc, blau, marró; perfilat parcialment amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790 c.

[O.]: Sardina; Sobre illeta aquosa fictícia.

[L.F.]: Cincorres casa palau Santjoans i Sousa; paviment ceràmic.

[Ob.]: Procedeix de *Auca de Animales acuáticos* editada per la Viuda d'Agustin Laborda. València 1780.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet; sense enllaços

[M.]: 20,50 x 20,50 V cm.

[C.]: Groc, verd clar, taronja, blau; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790 c.

[O.]: Lleó rampant sobre illeta amb eix diagonal.

[L.F.]: Cinctorres, Casa palau de Santjoans i Sousa paviment.

[Ob.]: Procedeix possiblement del repertori de l'auca Sol i Lluna.
Agustin Laborda, València 1752.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet; sense enllaços

[M.]: 20,50 x 20,50 cm.

[C.]: Verd, groc, taronja, marró; perfilat amb manganesos.

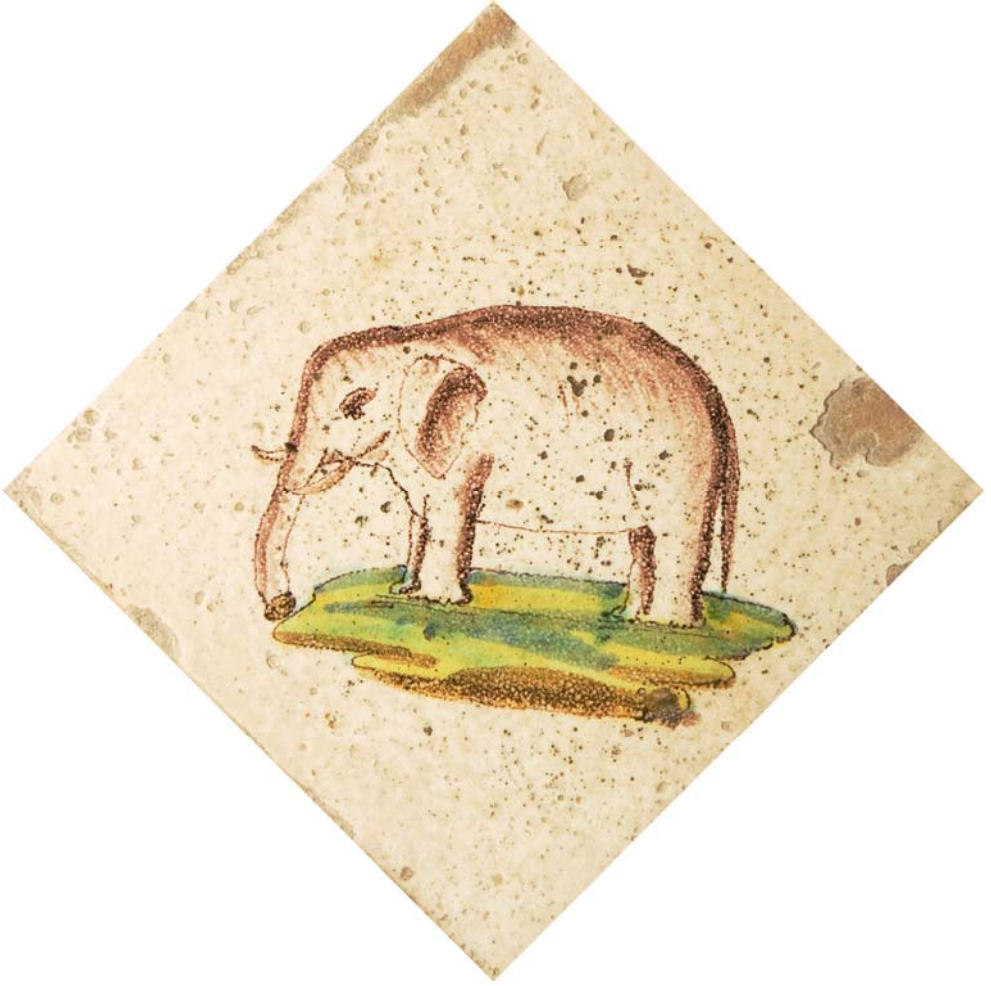
[F.]: València.

[Cr.]: 1790 c.

[O.]: Sobre una illeta i amb una rama i fruit en el pic, pardal; pot ser, un cuco.

[L.F.]: Cinctorres, casa palau Santjoans i Sousa; paviment ceràmic

[Ob.]: Procedeix de *Auca de Aves* editada per viuda d'Agustin Laborda en València 1790, o be de anònima meitat s. XVIII.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet; sense enllaços.

[M.]: 20,50 x 20,50 cm.

[C.]: Verd, groc, marró; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790 c.

[O.]: Elefant, sobre illeta amb diagonal.

[L.F.]: Cincorres casa palau Santjoans i Sousa; paviment ceràmic del saló principal.

[Ob.]: Procedeix de *Auca de Animales terrestres*. Agustín Laborda, editada en València 1760.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet; sense enllaços.

[M.]: 20,50 x 20,50 cm.

[C.]: Verd turquesa, verd groc, marró; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790 c.

[O.]: Granota sobre illeta en l'eix diagonal i fulles.

[L.F.]: Cinc torres casa Santjoans i Sousa; paviment del saló principal.

[Ob.]: Procedeix de *Auca de Animals acuáticos* editada en València per la viuda d'Agustín Laborda 1780.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet; sense enllaços.

[M.]: 20,50 x 20,50 cm.

[C.]: Verd turquesa, groc, taronja, marró, blau; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790 c.

[O.]: Moltó sobre illeta fictícia.

[L.F.]: Cinctores, casa Santjoans i Sousa; paviment dels saló principal.

[Ob.]: Procedeix de *Auca de Animales terrestres* d'Agustin Laborda editada en València 1760.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet; sense enllaços.

[M.]: 20,50 x 20,50 cm.

[C.]: Verd, groc, morró, blau; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790 c.

[O.]: Jaguar, amb una aranya, assegut sobre una illeta fictícia.

[L.F.]: Cinctores, casa Santjoans i Sousa; paviment ceràmic del saló principal.

[Ob.]: Procedeix de *Auca de Animals terrestres* d'Agustín Laborda, editada en València any 1760.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet; sense enllaços.

[M.]: 20,50 x 20,50 cm.

[C.]: Verd turquesa, verd clar, groc, taronja, marró; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790 c.

[O.]: Cabró , sobre illeta amb eix diagonal.

[L.F.]: Cincorres, casa Santjoans i Sousa; paviment del saló principal.

[Ob.]: Procedeix de *Auca de Animals terrestres* d'Agustin Laborda, editada en València 1760.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet; sense enllaços

[M.]: 20,50 x 20,50 cm

[C.]: Verd clar, taronja, groc, marró; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790 c

[O.]: Llebre corrent; sobre illeta amb fulles.

[L.F.]: Cinctorres, casa Santjoans i Sousa; paviment ceràmic del saló principal.

[Ob.]: Procedeix de *Auca de Animales terrestres* editada en València per Agustín Laborda 1760.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet; sense enllaços

[M.]: 20,50 x 20,50 cm.

[C.]: Verd, groc, taronja, marró; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790 c.

[O.]: Sobre una illeta i amb una rama al pic; pot ser, un cuco.

[L.F.]: Cinctores, casa palau Santjoans i Sousa, paviment ceràmic.

[Ob.]: Procedeix de *Auca de aves* editada per viuda d'Agustín Laborda en València 1790, o bé d'anònima meitat s. XVIII.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet; sense enllaços.

[M.]: 20,50 x 20,50 cm.

[C.]: Verd clar, taronja, blau, marró; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1790 c.

[O.]: Cérvol sobre illeta amb eix diagonal.

[L.F.]: Cinctores casa palau Santjoans i Sousa; paviment ceràmic del saló principal.

[Ob.]: Procedeix de *Auca de Animals terrestres* d'Agustín Laborda, editada en València 1760.

[D.]: Rajola de dibuix complet sense enllaços.

[M.]: 20,50 x 20,50cm.

[C.] : Blau, groc, taronja, morat; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1760-1770.

[O.]: Ram asimètric, taronja, narcís, circells, fulles, flor pentàmera.

[L.F.]: Cinctorres, casa Santjoans i Sousa, paviment del saló principal.

[D]: Rajola quadrada de dibuix complet; sense enllaços

[M.]: 21 x21 2 cm.

[C.]: Verd, groc, taronja, blau turquesa; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1770-1780.

[O.]: Ram de flors asimètric, amb taronja. circells, fulles i flor trímera.

[L.F]: Cinctorres, casa Santjoans i Sousa, paviment del saló principal.

[D]: Rajola quadrada de dibuix complet; sense enllaços.

[M.]: 21 x 21 x 2 cm.

[C.]: Verd, groc, blau turquesa, taronja, morat; perfilat amb manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1770- 1780.

[O.]: Ram asimètric, amb ranuncle, margarida, tulipa i fulles.

[L.F.]: Cinctores casa Santjoans; paviment saló principal.

[D.]: Rajola quadrada de dibuix complet, sense enllaços.

[M.]: 20x20 cm.

[C.]: groc, morat, agrisat de manganesos.

[F.]: València.

[Cr.]: 1787-1790.

[O.]: Dibuix imitant marbre.

[D.]: Rajola de fang cuit

4. BIBLIOGRAFIA

- Arxiu Històric de Cíntorres. Llibre Memorial 1534.
- Arxiu Històric de Cíntorres. Llibre Capatró de les peytes 1580.
- Arxiu Històric de Cíntorres. Llibre de peytes 1640.
- Arxiu Històric de Cíntorres. Llibre de Consells 1677-1712.
- Arxiu Històric de Cíntorres. Llibre Capatró de les peytes 1745.
- Arxiu Històric de Cíntorres. Llibre de peytes 1770.
- Sorribes Carceller, Serafín. Boletín Cíntorres 1984.
- Cíntorres. Volum I. Cíntorres Club. 1999.
- Cíntorres. Volum II. Els nous temps. Cíntorres Club. 1999.
- Alanyà i Roig, Josep. El padró de Cíntorres any 1817 (Ports de Morella). Ed Comunicacions dels Ports. 2004.
- Eixarch Frasnó, José. La independencia de las aldeas de Morella.(1231-1691)". Ed Antinea 2003.
- Pérez Guillen, Inocencio V. Cerámica arquitectónica Valenciana. Los azulejos de serie Ss. XVI-XVIII, tomo I. València. Ed Diputació de Castelló. 1996.
- Pérez Guillen, Inocencio V. Cerámica arquitectónica Valenciana. Los azulejos de serie Ss.XVI- XVIII. tomo II. València Institut de Promoció Ceràmica de Castellón y Consell Valencià de Cultura. Ed Diputació de Castelló. 1996.
- Pérez Guillen, Inocencio V. Cerámica arquitectónica. Azulejos Valencianos de serie El S. XIX. Tomo I. 2000.
- Pérez Guillen, Inocencio V. Cerámica arquitectónica. Azulejos de serie El S. XIX tomo II. Castelló : Institut de Promoció Ceràmica. Diputació de Castelló, 2000.

- Sánchez Adell, J. i altres. Castellón de la Plana y su provincia. Castellón : Incula, 1990.
- Vizcaino Martí, Mª Eugenia. Azulejería Barroca Valenciana. Ed Ajuntament de València. València. 1998.

Paquita, març 2010.